

ORAO NA VRHU LOVČENA

»Savremenici mi nisu opasni, niti ih se bojim niti stidim, već »brvši« i »idući«, – u vremenu, gdje ove oznake nestaju, leži moja trema pred ispitom. Za ovaj osjećaj pred samim sobom ne ispričavaju me ni moj slučaj, ni vrijeme, ni prilike, iako je sve to, dobrim dijelom, bilo razlogom.

Gotovo sve, što se ovdje (monografija izdana 1933. od Čurčina u Tipografiji) donosi u reprodukcijama, nisu nego zabilješke, skice i studije, pripravljanje za ono, što sam namjeravao i htio u zaobljenoj i potpunijoj formi da kažem. Tako imam osjećaj, da će moje najljepše skulpture ostati u brdima u litici neotkrivene – bar ne od mene – i da će se na njima odmarati orlovi, promatrati i mjeriti visinu, kroz koju prodiru sunčane zrake, što daju život i zovu k sebi; a ja sam iz gornjih naslaga, ispečenih suncem i izgrizenih olujom i vremenom, rezao i pripremao tek makete za prave likove u velikim blokovima. Nikakva isprika za mene, jer sam i ja imao polugu u ruci kao i poneki davno prije mene, koji je odvalio iz dubljega.

A sve više vidim, da je život kratak i da za usavršavanje dugo treba. Spoznaja stvari u biti dolazi, pošto stvari odilaze ...

I. MEŠTROVIĆ

Već i ruju i dubu bušilice liticu Lovčena, da bi prošupljile kosi dugački rov, po kojem će se penjati stepenište i dizalica na sam vrh – na uski prostor ravne terase, na kojoj su se ispriječile zidine visoke ograde izrađene u grubo otesanom kamenu. Raste ta ograda s ivice ponora, diže se iz samih kamenih gromada Lovčena. U njezinoj se pačetvorini rastvara prilaz povišenoj jednostavnoj komori, u kojoj se nalazi pjesnikov lik. Ta glavna zgrada je povišena od početne razine za dvije stepenice. Red granitnih stupova vodi njezinim jednostavnim vratima, na njima su kamene grede, što pridržavaju krovšte. Krovšte tog peristila, kao i jednostavan pokrov komore čine sive kamene ploče. U stvari su ti stupovi neizrađene karijatide (tlocrt im je pačetvorina, postavljena usporodno s pročelnim zidom svojom duljinom) visina stupova 4,33 m. Od tih su tamnih stupova tek dva isječena u crne granitne karijatide, na njima je pojednostavnjeno ruho crnogorskih žena. Arhaične su te karijatide, jedne od onih, što ih je Meštrović od svoje najranije mladosti od svog početka imaginirao i u najraznolikijim varijantama dubao u drvo, modelirao u glinu i klesao u raznobojne mramore. Na tom su mauzoleju one isklesane u dragocjenom granitu naše zemlje. – Tamne i sumorne na gruboj i svjetloj bjelini ostalog zida. Nisu izgladene, kao što je to obrađena kamena